Ljiljana Beljkašić-Hadžidedić, Narodna umjetnost Bosne i Hercegovine. Svjetlost, Sarajevo 1983, 55 str.

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

U nizu popularnih izdanja izdavačke kuće "Svjetlost" [tzv. *Olimpijska serija Svjetlosti]* namijenjenih inozemnim i domaćim posjetiocima što ih je Sarajevo ugostilo uz Zimsku olimpijadu 1984. g., objavljena je i jedna knjižica u kojoj je prezentirano folklorno nasljeđe. Obrađena tematika, međutim, uža je od naslova knjižice, jer je iz širokog raspona narodne umjetnosti u njoj prikazana samo likovna umjetnost. Riječ je zapravo o predmetima svakodnevne uporabe, korištenih većinom u seoskim sredinama, kod kojih je - bez obzira na njihovu ponekad i posve banalnu funkciju - dosegnuta umjetnička razina oblikovanja.

U skladu s profilom publikacija ove vrste veći dio knjižice zauzimaju fotografije. Uz prikaz pojedinačnih predmeta ili njihovih ukrasnih detalja, pokazani su na fotografijama žanr-scena i u primjeni pa, zajedno s prikazanim krajolicima, uvode gledaoca i čitaoca u bosansko-hercegovačko podneblje. Samim tim što predmeti potječu većinom iz zbirki Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine u Sarajevu osiguran je reprezentativni izbor ilustracija.

Našavši se pred zadatkom da obradi najraznovrsnije [uvjetno nazvane] umjetnine, u rasponu od kolijevke do nadgrobnog spomenika, autorica je za svoj sažeti popratni tekst izabrala onaj način prezentacije u kojem su umjetnine prikazane prema materijalu od kojega su izrađene. Na prvom su mjestu predmeti od tekstila, slijede oni od drva, metala, kože, sedefa i kosti, zatim su predstavljeni keramički i kameni oblici, te na kraju i umjetnički oblikovani predmeti jednokratne upotrebe, primjenjivani većinom uz ustaljene svečane zgode, kao što su šarena jaja uz Uskrs, ukrasna peciva uz slave i sl. Opredijelivši se za takav pristup, autorica je u nekim poglavljima opširnije navela i sve ukrasne tehnike, primjerice uz tekstilni materijal, pa je šteta što to nije provedeno dosljedno; u poglavlju o umjetninama o drvu mnogo je oskudnije.

Gdje god je to bilo moguće dotaknut je i socijalni aspekt pojava, pa su navedeni i proizvođači [seoski ili gradski obrtnici], a cijela je materija smještena i u prostorni i u povijesni kontekst. Prepoznaje se, dakle, pristup kakav i jest najčešći u većine etnologa kada pišu o tradicijskim likovnim tvorbama.

Objavljena i na nekoliko svjetskih jezika, *Narodna umjetnost Bosne i Hercegovine* Ljiljane Beljkašić-Hadžidedić nesumnjivo predstavlja za inozemnog čitaoca zanimljivu i korisnu informaciju o jednom dijelu našeg folklornog nasljeđa.

ALEKSANDRA MURAJ

Viera Nosál'ová, Slovenský l'udový odev, Vydavatel'stvo Osveta, Martin 1983, 220 str.

■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

Viera Nosaljova je autor više monografskih radova iz oblasti narodne nošnje pojedinih oblasti Slovačke. Kao dobar, možda najbolji poznavalac ovog dela materijalne kulture Slovaka, smogla je snage i entuzijazma da napravi obimno delo koje je pred nama.

Na osnovu vlastitih, kao i tuđih terenskih istraživanja i objavljene građe i monografije pojedinih oblasti autorka je prikazala svu raznovrsnost i mnoge varijabilitete nošnje širom Slovačke. To je zahtevalo i izuzetne napore i dobro poznavanje materije.

Kao osnovu za teritorijalnu podelu pojedinih tipova nošnje, autorka se opredelila za nekadašnju podelu na "župe" - oblasti, koje su bile već iskristalizovane od 10. do 12. stoleća i sa određenim promenama trajala sve do 31. decembra 1922. godine.

Knjigu čini nekoliko poglavlja. U predgovoru je autorka dala kratak osvrt o značaju nošnje u narodnoj kulturi Slovaka, kao i o naučnom interesovanju za nošnju, koja traje od prošlog veka pa sve do današnjih dana. Drugi deo knjige čini kraći tekst o istorijskom razvoju slovačke narodne odeće. Na kraju je dat, u veoma kratkim crtama, prikaz sadašnjeg stanja odeće, a navedena je literatura i izvori kojima se autorka služila.

U drugom, znatno većem delu knjige, dat je prikaz narodne nošnje prema oblastima Slovačke. Na početku odeljka svake župe data je geografska karta.

U tekstualnom delu o određenoj župi autorka daje i opis osnovnih karakteristika župe uz kratku napomenu o najmarkantnijim karakteristikama narodne nošnje. Zatim daje u najkraćim crtama žensku odeću sa podelom na osnovnu i gornju odeću, češljanje i pokrivanje glave. Istu podelu primenjuje i kod muške nošnje.

Autorka posebno ukazuje na zajedničke elemente muške i ženske obuće. Ovakvog se načina izlaganja autorka knjige pridržava u prikazu svih župa ne dotičući se dečije odeće, što mislimo da ovde nedostaje.

U pojedinim župama autorka po istom principu obrađuje i varijante nošnje. Uz opis je dat i lep i veoma bogat ilustrativni materijal, prikazan crtežima u boji u vidu tabli, kao i crno-bijelim i fotosima u boji. Ilustrativni materijal vanrednog kvaliteta samo dopunjuje ionako već dobru monografiju. Na kraju svakog odeljka pojedinih župa dati su izvori i literatura.

Na kraju knjige data je analiza pojedinih odevnih delova i rasprostranjenosti uz primere crno-belih crteža.

Knjiga ima *Miestni registar*, kao i kraći rezime na ruskom, nemačkom i engleskom jeziku.

Knjiga Viere Nosaljove predstavlja izvanredan doprinos etnološkoj nauci, a čitaocima pruža mogućnost za upoznavanje svih regionalnih i lokalnih specifičnosti narodne nošnje, kako pojedinih delova Slovačke tako i zemlje u celini. Budući da ovaj deo narodne kulture Slovaka već pripada prošlosti, pošto je u mnogim oblastima Slovačke prihvaćena savremena odeća, knjiga Viere Nosaljove ostaje da svedoči o nekadašnjoj lepoti i vrednostima tradicionalne slovačke nošnje.

MILA BOSIĆ

Ján Mjartan, L'udove rybárstvo na Slovensku, Vydavatel'stvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 1984, 378 str.

■ ■

U populárno-naučnoj ediciji Národopisnog ústava SAV, Klenotnica slovenskej l'udovej kultúry sv. 14, izašla je knjiga Jána Mjartana, **Narodno ribarstvo u Slovačkoj.** U ovoj veoma dobroj ediciji do sada je izašlo 13 svezaka uglavnom etnoloških i folklorističkih monografija, koje su izašle iz pera najpoznatijih naučnih radnika Slovačke.

Ján Mjartan je iz oblasti ribarstva objavio veći broj studija u naučnim časopisima, kao i posebne publikacije iz pojedinih krajeva Slovačke.

Knjiga *Narodno ribarstvo* proizašla je kao rezultat dugogodišnjih istraživanja autora i kao sinteza njegovih objavljenih studija. Pored kraćeg uvoda sadrži jedanaest poglavlja. U prvom poglavlju autor obrađuje ribolov bez ribarskih sprava i alata, što predstavlja i najstariji način ribarenja ne samo u Slovačkoj već i drugim krajevima sveta. To je hvatanje ribe golim rukama, nogama, ošamućivanje ribe udarcem ili otrovnim travama, koje je inače poznato na širokom geografskom arealu. Posebno je u ovom poglavlju obrađeno hvatanje ribe predmetima koji ne pripadaju ribarskom inventaru, kao što su različiti kuhinjski predmeti, koševi, krošnje, delovi odeće,